జనులు - మహాజనులు

మధ్యయుగాల మహాచరిత్ర

జ్ఞానం పునర్వికాసం

మైకేల్ ఇలిన్ , ఐ. సెగాల్

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

జనులు - మహాజనులు

మధ్యయుగాల మహాచరిత్ర

జ్ఞానం పునర్వికాసం

మైకేల్ ఇలిన్ & ఐ. సెగాల్

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

ఎమ్‌హెచ్ భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర

హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 040 -27660013

THE GIANT WIDENS HIS WORLD
(The Middle Ages and the Renaissance)
MIKHAL ILIN & I.SEGAL

అనువాదం : **మహీధర జగన్మోహనరావు**

ప్రచురణ సంఖ్య : **1180**

మొదటి కూర్పు : **ఏప్రిల్, 1955**

ప్రజాశక్తి ప్రథమ ముద్రణ : **ఆగస్టు, 2010**

వెల : రు. **90/-**

ప్రతులకు

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

1-1-187/1/2, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27608107

బ్రాంచీలు

హైదరాబాద్, విజయవాడ, విశాఖపట్నం, తిరుపతి, ఖమ్మం, హన్మకొండ, నల్గొండ, గుంటూరు, ఒంగోలు

ముద్రణ

ప్రజాశక్తి డైలీ ప్రింటింగ్ ప్రెస్, హైదరాబాద్

విషయసూచిక

మా మాట 6

వినతి 7

ఒకటో ప్రకరణం :

కడపటి రోమనులు 9

శాస్త్రవిజ్ఞానం శృంఖలాబద్ధయై మతాన్నుంచి మతానికి పరిభ్రమిస్తూంటుంది .. 18

విశాలమవుతున్న ప్రపంచం మళ్ళీ సంకుచితమైపోయింది 22

తూర్పుదిక్కున మాత్రం ఇంకా కాంతిపుంజం తేజరిల్లుతూంది 28

రెండో ప్రకరణం :

విశ్వరంగంమీదికి నూతన పాత్రలవతరించేయి 33

చిన్న నౌకలో ప్రపంచ ప్రదక్షిణం 39

రష్యాదేశంలో విజ్ఞానోదయం 43

స్వర్ణ ప్రాంగణంలోని గ్రంథ భాండారము 51

మూడో ప్రకరణం :

తూర్పు దేశాల సంపదలు 57

ఖలీఫాల రాజభవనం, గ్రంథ విక్రేత దుకాణం 66

ప్రాగ్దేశాల్లో పరిస్థితులిట్లుండగా పశ్చిమాన ఏమి జరుగుతుంది 78

నాలుగో ప్రకరణం :

ప్రపంచం మళ్ళా విశాలమైంది 85
బజారునుంచి బజారుకి 90
ఒకే మనస్సు 92

ఐదో ప్రకరణం :

పుస్తకాలు, పాఠశాలలు, విశ్వవిద్యాలయాలు 99
బెన్నార్డ్, అబెలార్డుల గాథ 105
మంత్రవేత్త గోపురం మీదికి పోతాము 110
మానవుడు నక్షత్రాలను ప్రశ్నించుతాడు 113
పాఠకుడు మఠాధిపతి సేవకుని కలుసుకుంటాడు 118
మానవజాతి మహాప్రమాదంలో పడిపోయింది 120
మానవుడు విజయుడై పురోగమిస్తాడు 127

ఆరో ప్రకరణం :

మానవుడు భూగ్రహాన్ని పరిశీలిస్తాడు 135
మూడు సముద్రాల్లోంచి మార్గం 137
సంపదలెట్లు ఉత్పత్తి చేయబడతాయి 141
ప్రాచీన రోమనుడు తన వంశీకునికి అతిథిగా వస్తే 149
ఒక నాస్తికుని కథ 153
పాఠకుడు నిజమైన మహాబలుణ్ణి కలుసుకుంటాడు 157

ఏడో ప్రకరణం :

మానవుడు సముద్రద్వారమును దాటుతాడు 167
సముద్రాలకు కంచివైచినవారిని గూర్చి 170

మూడు ఆగ్రాలు 174
మహాబలుడొక నూతన ఖండాన్ని కనుగొంటాడు 178
కనుగొన్నందుకు మూల్యం 179
కొత్త ప్రపంచం : పాత నమ్మకాలు 184
మానవుడు నౌకపై భూప్రదక్షిణలు చేస్తాడు 189
భూగోళం పోటీదారుల క్రీడాకందుకం అవుతుంది 191
మూడు ఓడల కథ – గొప్పదైన ఉత్తరదేశపు గాథ 198
ప్రపంచ మహాపటాన్ని గూర్చి పుస్తకం 210

ఎనిమిదో ప్రకరణం :

చరిత్రలో కొన్ని పుటలు 217
ప్రపంచాన్ని గుర్తించడం కష్టమవుతుంది 220

తొమ్మిదో ప్రకరణం :

ఒక ఉద్గ్రంథం యొక్క చరిత్ర... 225
కొపర్నికస్ గ్రంథానికొక మిత్రుడు 230
గ్రంథం జైత్రయాత్రకు బైలుదేరుతుంది 233

పదో ప్రకరణం :

కొపర్నికస్ గ్రంథం ఒక యువ పరివ్రాజకుని చేతుల్లో ఎలా పడింది ? 237
ఈ పృథ్విపై తనకు స్థానంలేదని బ్రూనో పండితునికి నమ్మకం తోచింది..... 243
మానవుడు భవిష్యత్తులోనికి వీక్షిస్తాడు... 250
గ్రంథాంతమే గాని కథాంతం గాదు 257

విశేష పదానుక్రమణిక : 261

ఒకటో ప్రకరణం

1. కడపటి రోమనులు

ఇటలీ దేశం సర్వనాశనమైపోయింది. ఎన్నో నగరాలు శిథిలములైపోయినాయి. కొన్ని పూర్తిగా నామమాత్రాన శేషములైనాయి. ఈ భూమి నుంచి శుభ్రంగా తుడిచి వేయ బడినాయా? అన్నట్లున్నాయి, ఆ నగరాలు. మానవునిమీదికి పంచభూతాలూ ప్రళయోద్దండంగా తిరగబడినవా? అనిపిస్తుంది. ఏ భూకంపమో, జలప్రళయమో మాత్రమే ఇట్లాంటి వినాశాన్ని గావించగలదు. నిన్న మొన్నటివరకు సర్వసంపదలతోనూ భోగ భాగ్యాలతోనూ తులతూగుతున్న ప్రాంతాలు ఈనాడు సర్వనాశనమైపోయాయి.

సాగులేక పోలాలన్నీ కలుపువేసిపోయాయి. ఉపేక్షించడం వల్ల ద్రాక్షతోటలు మహారణ్యాలుగా గజిబిజిగా అల్లుకుపోయినాయి, భూదేవి తల్లిలాంటిది. వంధ్యగా, నగ్నంగా వుండనిచ్చగించదామె. తన గాయాలను భూమాత తన కనూచానమైన రీతిగా మానుపుకోప్రయత్నిస్తూంది.

రోమకసినేటర్ల (ప్రజాప్రతినిధులు) రాజభవనాలు శిథిలాలుగా వున్నాయి. రోములోని సుందరప్రాసాదాల భగ్నస్తంభాల నుంచీ వాటి తాలూకు చలువరాతి తునకలనుంచీ బర్బరులైన నూతనాగంతుకులు తమ కోసం కొత్తగా గ్రామాలనూ, గృహాలనూ నిర్మించుకుంటున్నారు. భగ్నములైన దుర్గ కుడ్యముల శిలాఫలకములతో వారు మళ్లా కోటలు లేవదీస్తున్నారు. తమాల వృక్షములతో నల్లగానున్న తోపుల్లోంచి నిర్దాక్షిణ్యంగా వారు తమ గొడ్డండ్లతో చెట్లను నరికితెచ్చి, తమ గుడిసెలలో నెగళ్ళు వేసుకుంటున్నారు. ఆ పచ్చిదుంగల పొగతో ఆ బర్బరుల గుడిసెలు పొగచూరి నల్లనైవున్నాయి.

రోమును జయించిన ఈ బర్బరులు గోథ్ జాతివారు. గ్రామ వీధుల్లో గోథుల పిల్లలు రోమను శిల్పాల తునుకలతో ఆడుకుంటున్నారు. రోమను అంగీలు, ఉత్తరీయాలు, వాటి తునుకలు, గోథుమాతలు తమ పురిటిండ్లలో శిశువుల పొత్తిళ్లుగా ఉపయోగిస్తున్నారు.

గోథుల రాజు తన పరివారానికి ఈ దేశాన్నంతనీ బహు ఉదారంగా పంచి ఇచ్చేడు. రోమునగరానికి దగ్గరలో నున్న ఒక భూఖండం మీద గోథురాజపరివారంలోని వాడొకడు జమీందారుగా నూతన యజమానిగా స్థిరనివాసం యేర్పరచుకున్నాడు. ఇటలీలోని సుక్షేత్రాలన్నీ గోథురాజు తన జాతీయులకు పంచిపెట్టి యెంతో ఔదార్యాన్ని ప్రదర్శించేడు. కాని, ఇటలీలోని బానిసల స్థితిలో మాత్రం యే మార్పూ రాలేదు. రోమనుల పాలన పోయి గోథుల పాలన వచ్చింది. అంతే. యజమాని మారాడేగాని బానిసజనుల స్థితిగతుల్లో అభివృద్ధికలుగలేదు. గోథులరాకను సర్వాత్మనావాంఛించిన వారు రోములోని బానిసలే. రోమునగర ద్వారాల్ని దాడిమూకలకు తెరచినవారు నగరంలోని బానిసలే. కాని, ఇప్పుడీ నూతన యజమానులు, గోథు ప్రభువులు కూడా బానిసలను నాగలి బట్టమనీ, పార కొట్టమనీ పురమాయిస్తూన్నారు!

అక్కడక్కడ మాత్రం ఇంకా కొద్దిమంది రోమను భూస్వాములు మిగిలివున్నారు. వారు తమకు చేతనైనట్లుగా ఈ కొత్త పరిస్థితుల్లో జీవిస్తున్నారు. నిజానికి వారెట్లో కాలక్షేపం చేస్తూన్నారనే చెప్పాలి. నూతనమై, క్లిష్టమై, భయంకరమైవున్న అప్పటి పరిస్థితులకు అనుగుణ్యంగా నడుచుకొనేందుకు వారు ప్రయత్నించేవారు. ఏటేటా రివెన్నా నగరానికి, గోథు రాజధానికి వెళ్ళి రాచబొక్కసంలో కప్పం చెల్లించి వచ్చేవారు, ఈ రోమక భూస్వాములు. తమ రాబడిలో మూడో వంతు మొత్తం కప్పము క్రింద చెల్లించాలి ఈ సామంతులు. మొత్తం రాబడినంతనూ తీసుకోనందుకు వారు గోథు రాజుకు కృతజ్ఞులై వుండేవాళ్ళు. తల పోకుండా కుట్టుపోగులు మాత్రమే పోయినందుకు సంతోషించనివారుంటారా?

పాత రాజధాని రోమునగరం కంటే కొత్త రాజధాని రివెన్నా విలక్షణమైనది. ఉత్తర ఇటలీలోని కీకారణ్యాల్లో అదొక దుర్గం లాగ ఆకాశమంటుతూ వుండేది. ప్రాచీన దేవాలయ శిఖరాల మీదా, విగ్రహారాధనలు చేసేచోట్లా, 'క్రీస్తు సిలువలు' అప్పటికి చాలాకాలాన్నుంచే నాటుతూన్నారు. పాత న్యాయస్థానాల్లో, ఒకప్పుడు న్యాయాధికారులు అధ్యక్షులై కొలువు తీర్చినచోట్ల "వేదికలు" నిర్మించబడినాయి. గోథురాజు థియోడోరిక్ ఇప్పుడు తనను 'అగస్టస్' అని పిలిపించుకుంటున్నాడు. ఈ లాటిన్ పదానికి అర్థం, గౌరవనీయుడైన, పవిత్రుడైన వాడు అని. పరదేశ రాయబారులకు దర్శనమిచ్చినపుడీతడు కూడా రోమను సీజరులవలె ఊదారంగు అంగీని ధరించి, ధగధగ మెరిసే కిరీటాన్ని పెట్టుకునేవాడు.

ఊదారంగు నిలువుటంగీ తొడిగి తలపై బంగారు కిరీటం ధరించడం వరకే కాని గోథురాజు వెనుకటి అగస్టస్ సీజర్‌ను యెంతమాత్రం పోలి లేదు! ఇతడు లాటిన్ భాష వ్రాయనూ లేదు; చదవనూ లేదు. ఆజ్ఞలు, తీర్పులు మీద చివరికి చేవ్రాలుకూడ పెట్టలేదు! ఏ బర్గండీ రాజుకో, ఫ్రాంకుల రాజుకో లేదా మరో రాజుకో ఎవరికైనా యేదైనా సందేశం పంపవలసి వస్తే గోథు రాజు తన సలహాదారుడూ, కార్యదర్శియైన కాసియోడోరస్‌ను పిలువనంపుతాడు. కాసియోడోరస్ సుప్రసిద్ధ రోమను పౌరుడు, సినేటరు. రాజాజ్ఞ కాగానే

ఈతడు విధేయుడై, చేత నొక మైనపు ఫలకమును గొనివచ్చి, తన యజమాని చెప్పు విషయములను కార్యదర్శిలాగే వ్రాసేవాడు. ఉద్ధతులైన ఈ విదేశీయులకు, బర్బరులకు క్రమంగా కొంచెం జ్ఞానం కలిగించలేకపోననే విశ్వాసం కాసియోడోరన్‌కు వుంది. జ్ఞానం లేనిదే, సంపాదించనిదే ఈ బర్బరు లెంతో దూరం ముందుకి పోలేరని ఆతడెరుగును !

ఈ నూతన 'అగస్టస్'కు, ఈ బర్బరనాయకునికి ప్రభుత్వ నిర్వహణ మింకా కొంగ్రొత్తయే. రోమను సలహాదారులు, ఉద్యోగులు లేనిచో నాతడు శాంతి భద్రతలను స్థాపించనే లేకపోను; క్లిష్టమైన ప్రభుత్వ వ్యవహారాలను నిర్వహించనూ లేకపోను, గోథులు కేవలం పశుబలంమీద ఆధారపడినవారు. లేకపోతే వారిని బర్బరులని యెందులకు అంటారు? యోధుని ఘనత ఖడ్గప్రయోగనైపుణ్యంలో వుందిగాని కలమును చేత బట్టుటలో లేదని వారంటారు. ఐతే రాజకార్య నిర్వహణ మెవరికైనను చదువు లేనిదే, వ్రాయుట చేతగానిదే యెట్లు సాధ్యపడును? కలమును చేత ధరించిన కాసియోడోరన్, ఖడ్గ బలంగల బర్బర రాజుకు, తన యజమానికి, సగౌరవంగానే సలహాలనిచ్చేవాడు; ఈ రాజున్నూ, శిష్యుడు గురువు వద్ద వింటున్నట్లు శ్రద్ధధానుడై వింటూండేవాడు.

గోథు రాజు థియోడోరిక్‌కు అమల్ సుంథా అనే కుమార్తె వుండేది. చదువెంత ఉపయోగకరమో ఆ తండ్రికంటె కుమార్తెకే బాగా తెలుసును. అందుచేతనే అమల్‌సుంథా పుస్తకములను బహుప్రీతిగా చేతబట్టింది. 'అవిద్యా జీవనం శూన్యం' అని గ్రహించినదామె. ప్రాచీన విజ్ఞాన సంస్కృతులను గురించి ఆమె తెలుసుకుంది. కొద్ది యేండ్లలో ఆమె విశేషంగా జ్ఞానార్జన గావించింది. విర్జిల్ మహాకవి కృతుల్ని లాటిన్ భాషలో నుంచి గ్రీకు భాషలోనికామె తర్జుమా చేయనారంభించింది. అమల్‌సుంథా కుమారుడు అథలారిక్, మాతామహుని సింహాసనానికి వారసుడు. ఒక బాలశిక్ష పుస్తకం ముందు అథలారిక్‌ను కూర్చుండబెట్టినదామె. గోథిక్ బిడ్డలకు చదువునేర్పుట, వారి చట్టములరీత్యా నిషిద్ధమైనది. ఐననూ విజ్ఞానాపేక్షగల ఆ బర్బర రాజకుమారి సాహసించి తన కుమారునికి అక్షరశిక్ష నొసగ నారంభించినది.

యౌవరాజ్యాధికారి అథలారిక్ చదువు విషయం చెవులబడ్డ కొందరు గోథు వృద్ధులు, రాజబంధువులైన సామంతులు ఈ అనాచారానికి మండిపడ్డారు. తూష్ణీభావంతో వారంతా కలసి రాజును సమీపించి, తమ ఇంటా వంటా లేని ఈ అపకీర్తి పనికి స్వస్తిచెప్పాల్సిందని కోరేరు, ధైర్యంచేసి. "తాను గావించిన శాసనములను తానే అతిక్రమించుట రాజుల కెట్టిదో ఆలోచించండి, వీరుడు, ధైర్యశాలి యగుటకు మనిషి చదువను, వ్రాయను నేర్చుకోడం అనవసరం కాదా? అంతేకాదు చిన్నతనంలో గురువుల బెత్తపు బెదరింపులు రుచి చూచిన పిల్లవాడు, తన జీవితంలో ఎప్పుడూ పదునైన ఖడ్గాన్ని చూచి ధైర్యంగా నిలువబడజాలడు గదా !"

పేరోలగములో నీ సామంతుల, రాజబంధువుల, కులవృద్ధుల వాగ్ధోరణులను వింటూ, కాసియోడోరస్ మౌనంగా కూర్చుండిపోయాడు. తన మనస్సులో అతడీ బర్బరులను ద్వేషిస్తూన్నా అనుభవశాలియైన ఆతడుద్రేకిగా లేదు.

గోథుల గత మెట్టిదీ? వీరు అజ్ఞానులు. క్రూరులు, బర్బరులూ ఐవుండిరి.

జర్మనుల బిడ్డలెట్లు దిసమొలలతో, మురికిలో, పశువులు పందులతో బాటు పెరుగుతూంటారో టాసిటస్ వర్ణించి ఎంతో కాలం కానేలేదు. గోథులలో దొంగతనం అగౌరవకరమైనదిగా గాక, కుర్రవాళ్ళను తరిఫీదు చేయడానికొక మార్గంగా చూడబడేదని సీజర్ వ్రాసియున్నాడు ! అంతేకాదు, ఒక జర్మన్ తెగను గూర్చిన గాథ, ప్లినీ పండితుడు వ్రాసినది కూడా కాసియోడోరస్‌కు జ్ఞాపకం వుంది. వారు ఉత్తర సముద్రతీరంలో నొకచోట ఇటీవలిదాకా నివసిస్తూ, నీటిలో పాతిన గుంజలపై తమ ఇండ్లను కట్టుకుని, వ్యవసాయం పేరే యెరుగకుండా కాలక్షేపం చేసేవారట.

థియోడోరిక్ గోథుల చరిత్ర వ్రాయమని కాసియోడోరస్ నాజ్ఞాపించేడు. ఇదైతే చాల కష్టమైన పని. ఎందుచేతనంటే గోథుల చరిత్ర ఇంకా భవిష్యత్ విషయమే ! కాని కాసియోడోరస్‌కు సంస్కృతి శక్తియందు అకుంఠిత విశ్వాసం వుంది. బర్బరత్వం మీద సంస్కృతికి విజయం లభించి తీరుతుందని ఆయన నమ్మకం. అనుక్తమ వ్యాహతి పండితోజనః గద !

థియోడోరిక్ వద్ద కాసియోడోరస్‌గాక మరొక సలహాదారుడు బోథియస్ అను నాతడుండేవాడు. అతడు కూడా ఉన్నత కులీనుడైన రోమనుడే. ఆయనకు విజ్ఞానాపేక్ష మెండుగా వుండేది. ఆయన ఇంట పుస్తకములకే పూజ్యస్థానము ! ఇంతెందుకు ? బోథియస్ గృహమే ఒక పెద్ద గ్రంథాలయము, ఆయన తీరిక వేళల్లో సంగీతస్వరసమ్మేళనమును గూర్చిన సూత్రాల్ని పరిశీలిస్తూండేవారు. సంఖ్యలకు, ధ్వనులకు గల సంబంధాన్ని గూర్చి తెలుసుకోడానికై ఒక చెక్కమీద తీగెలను బిగించి, వాటిని పొట్టి పొడుగులుగా చేస్తూ వాటి ధ్వనులలోని మంద్రషడ్జమములను, ఆరోహణావరోహణములను ఆయన గమనిస్తూ వచ్చేడు. సంగీతాన్ని గూర్చి బోథియస్ రచించిన గ్రంథం శతాబ్దుల పర్యంతం నిలిచివుంది.

బోథియస్‌కు సర్వశాస్త్రమునందే గాక యంత్రశాస్త్రమునందు కూడా అభినివేశం వుంది. అతడొక ఘటికా యంత్రాన్ని నిర్మించి, థియోడోరిక్‌కు ఇచ్చేడు. ఆ గడియారం కాలము తెలుపుటేగాక ఖగోళముల కదలికను కూడా చూపించేది. ఈ జలసూర్య కాలయంత్రమును గూర్చి కర్ణాకర్ణిగా విన్న పొరుగు రాజు బర్గండీ ప్రభువు, తనకు కూడా ఇల్లాంటి యంత్రాన్ని తయారు చేయించి ఇమ్మని థియోడోరిక్‌ను కోరేడు. రాజు నూతనప్రియులని ఊరికే అన్నారా? సరే. బోథియస్ మరొక ఘటికా యంత్రాన్ని తయారుచేయగా థియోడోరిక్ పనుపున రాయబారులు ఆ అపురూప వస్తువును 'లయాన్స్' నగరానికి గొంపోయి, బర్గండీ ప్రభువుకు బహూకరించేరు.

థియోడోరిక్ రాజుకు బోథియస్ పండితునిపై అపారమైన అనుగ్రహం కలిగింది. రాజు ఆజ్ఞప్రకారం కాసియోడోరస్ ఒక లేఖ రాసేడు. దానిలో బోథియస్ శాస్త్రపరిశ్రమను కొనియాడేడు.

“టాలమీ యొక్క ఖగోళ శాస్త్రమున్నూ, యూక్లిడ్ యొక్క భూమితిశాస్త్రమున్నూ, ఇప్పుడు మీరు గావించిన లాటిన్ అనువాదములలో పఠించబడుతున్నాయి. ఆత్మవిద్యావేదియైన ప్లేటో పండితుడున్నూ, తర్కశాస్త్రజ్ఞుడు అరిష్టాటిల్ యున్నూ కూడా ఇప్పుడు రోమను భాషలో తమ శాస్త్ర చర్చలను వినిపిస్తూన్నది మీ కృషి వల్లనేగదా, యంత్ర విద్యావేత్త ఆర్కిమేడీస్ గ్రంథాలు తమచే లాటిన్ భాషలోనికి పరివర్తన గావించబడి, లోకోపకారకమైనాయి. ఉపజ్ఞతగల గ్రీకు విజ్ఞానులు, కళావిజ్ఞాన రంగములలో సాధించిన దాని నంతనీ మీ యనుగ్రహముచేతనే రోమనులు స్వీయభాషలో పఠించగలిగిరి...”

ఈ ధోరణిలో వున్న జాబుకు చదువుకొని, బోథియస్ తలపోసేడు : “నాకు ఇందులో కాసియోడోరస్ ప్రతిభయే ద్యోతకమవుతూంది. కాని, బర్బరులైన ఈ గోథులు టాలమీ, అరిష్టాటిల్ ప్రభృతుల గ్రంథాలను చదువుటకింకనూ కనీస మొక శతాబ్దమైనా గతించాలి!”

బోథియస్ తన కాలాన్నంతనీ గ్రంథపఠనంలో వినియోగించేవాడు. తనచుట్టూ ఈ ప్రపంచంలో యేమి జరుగుతూందో చూడాలనిగాని, తెలుసుకొవాలనిగాని ఆయన కోరేవాడే గాదు. నాశనరహితమనుకున్న రోము మహానగరానికి గాని, జగద్విఖ్యాత రోమను సామ్రాజ్యానికిగాని యేమి దుర్గతి పట్టిందో కూడా ఆయనకి పట్టదు ! బర్బర మూకలు దేశాన్నంతనీ జలమయం గావించేసేయి, యుద్ధబీభత్సంలోంచి యెల్లాగో బ్రతికి బైటపడ్డవాళ్ళని, ఆ గండం గడిచి బ్రతికి వున్న వాళ్ళని కరువూ, ప్లేగూ వెంటాడినాయి. యుద్ధదేవత వెంట క్షామదేవత, మహామారి, అడుగులో అడుగు కలిపి వచ్చినాయి. ఆభిజాత్యంగల రోమను సినేటర్లు, తాము రోమనుల మన్న మాటే మరచి, బర్బరులైన గోథులకు వంగివంగి దండాలు పెడుతూ, తమ ఆస్తిపాస్తుల్లో యే కొంచమైనా మిగుల్చుకోవాలని తాపత్రయపడేవాళ్లు. ప్రళయోద్దండంగా విరుచుకువస్తూన్న వరదలను మంచిమాటలతో నిరోధించదలచినట్లుంది, వారి ప్రయత్నం ! జలప్రళయం సర్వాన్నీ దిగమింగుతుంది గదా! రోమనుల ఆస్తిపాస్తుల్నీ, హక్కుల్నీ మాత్రమేగాక, వాళ్ళ తత్త్వశాస్త్రం, కళలు, విజ్ఞానం మొదలైన వాట్లన్నింటినీ కూడా ముంచేసింది. ఈ ఔత్తరాహముష్కర మూకలదండయాత్ర.

కాని, ఇప్పటికీ ఇంకా ఆశ లేకపోలేదేమో ! వాళ్ళని ఆపడం ఇంకా సాధ్యమేమో !

కనుక బోథియస్ రహస్యంగా రోమను సెనేటర్లతో రాయబారాలు ప్రారంభించేడు. బైజాంటియమ్*లో ఇంకనూ రోమను సీజరులే పరిపాలిస్తున్నారు. అందుచేత అక్కడి కొందరు ప్రముఖులకు బోథియస్ జాబులు కూడా వ్రాసేవాడు. ఏమో, ఎవరు చెప్పగలరు? ఎక్కడనుంచి విమోచనము రాగలదో ? జలప్రళయ తరంగములవంటి ఈ బర్బరమూకల దాడులు ఇంకా తూర్పుదేశాలకు, రోమకసామ్రాజ్యపు తూర్పు ప్రాంతాలకు వ్యాపించి యుండలేదు. బోథియస్ తలపెట్టిన ఈ కుట్రయొక్క పాశాలు, గోథుల రాజధానియైన రివెన్నా నుండి సీజరుల పాలనక్రింద నున్న బైజాంటియమ్ వరకూ విసరబడినాయి ! కాని, ఈ రహస్యం త్వరలోనే కనిపెట్టబడింది. అంతయు బైట పడిపోయింది.

థియోడోరిక్ చక్రవర్తి కోపోద్రిక్తుడైపోయాడు. బోథియస్‌ను బంధించి, ఖైదుచేయనాజ్ఞాపించేడు. బందిఖానాలోని రాతిగోడల వెనుక మరణశిక్షకు యెదురుచూస్తూ, బోథియస్ పండితుడు తత్త్వశాస్త్ర చింతనలో మునిగి, కాలక్షేపం చేస్తూండేవాడు. 'తత్త్వశాస్త్రపు దుఃఖోపశమనశక్తి' అనే గ్రంథము నాతడప్పుడే రచించేడు. భారములైన బందిఖానా తలుపులు భద్రంగా బంధించి, తాళం వేస్తున్నారు. పోతే కారాగార రక్షకులకు లంచమిచ్చి, త్రిప్పుకొనుట కూడా అసంభవంగా వుంది. బోథియస్ మిత్రులెవ్వరినీ అతనిని చూడనిచ్చుట లేదు. ఐతే, ఆయనకింకా బైట మిత్రులనే వాళ్లున్నారా?

ఏదేమైనా బోథియస్, మాత్రం బందిఖానాలో యేకాకిగా వుండిపోలేదు. ఆయనకు తోడు నీడలుగా ఎన్నో పుస్తకాలున్నాయి. తత్త్వవేది, తర్కశాస్త్రజ్ఞుడూనైన సోక్రటీస్ ఆయనకు సన్నిహితుడుగా వున్నాడు. ఆ మహాత్ముడు, సోక్రటీస్ కూడా బందిఖానాలో నున్నప్పుడు తత్త్వశాస్త్రం యొక్క ఆలంబనమును గొన్నవాడే! ప్రాచీనులలో మహాత్ములైన ఇతర పండితులెందరో బోథియస్‌కు బందిఖానాలో ప్రాపుగావుండి, ఊరట కల్పించేవాళ్ళు. ఐతే మాత్రం, మరణాసన్నుడుగా నున్న వానిని ఊరడించు టేమంత సుకరం గాదుగదా ! బోథియస్ విషాదాక్రాంతుడై వుండేవాడు. ఆయనకు ముందంతా గాఢాంధకారమే, నాశదనం లేనిది యేదీ లేదని ఆయనకు తెలుసును. ప్రతిదీ క్షణభంగురమూ, నశ్వరమూగదా, ఈ దృశ్యజగత్తులో సర్వమూ క్షణభంగురమే. ఆఖరికి 'అమరనగరం' కూడా కాలం యొక్క వినాశాత్మక ప్రభావానికి లోబడిపోవలసినదే ! కాలము దురతిక్రమమైనదిగదా, ఎవ్వరికైనా సర్వం వస్తు భయాన్వితం భువిన్నృణాం అన్నారు గదా.

బోథియస్ కలం కాగితాలమీద సాగిపోతూంది. ఆయన తన పనిని, కర్తవ్యాన్ని మానలేదు.

మరోప్రక్క తలారివాడూ వూరికే వుండలేదు. వాడూ తన గండ్రగొడ్డలికి పదును పెడుతూన్నాడు. ఆలోచించగలబట్టి, అద్భుత కల్పనలు చేయగలట్టి ఆ పండితుని తలను మొండెము నుంచి వేరు చేయడానికి కాలపురుషుడు వేచియున్నాడు. 'రోమనులలో కడపటివాడు' బోథియస్, ఆఖరికి వధ్యశిలపై ప్రాణములు అర్పించాల్సి వచ్చింది.

ఐతే, మరి కాసియోడోరస్ యేమైనాడు ? అతడూ మృత్యువువాతబడేనా ? లేక ఏ పాట్లోబడి ప్రాణములు గాపాడుకొనెనా? అతడు రోమనుడు గాడా? ఆఁహఁ ! కాకేమి? అతడూ అక్షరాలా రోమనుడే. పౌరుషంలో అతడు రోమనుల కెవ్వరికీ తీసిపోయేవాడు గాడు. బోథియస్ వలెనే కాసియోడోరస్ కూడా ప్రాచీన సంస్కృతి అంటే ప్రాణాలొడ్డుతాడు ! కాని, అతడీ రాజకీయతంత్రంలో, కుట్రలో పాల్గొనలేదు. చరిత్రను క్షుణ్ణంగా పఠించినవాడగుటచేత కాసియోడోరస్‌కు చరిత్రగతి తెలుసు. చరిత్ర మధ్యలో ఆగునది గాదనీ, చరిత్రను ఆపుట ఎవ్వరి తరమూ గాదనీ అతడు గ్రహించినవాడు. ఐతే, కానున్నది కాకమానదని వూరుకొన్నాడా? అబ్బే ! లేదు. అతడు కూడా విజ్ఞాన సంస్కృతుల రక్షణకై సర్వశక్తులా

పోరాడేడు ! తన కుచితమని తోచిన విధానంలో ఆయన ఈ పోరాటాన్ని సాగించేడు. అంతే భేదం.

కాసియోడోరస్ రాచకొలువు మాని దక్షిణ ఇటలీలోని తన జమీకి వెళ్ళిపోయాడు. అక్కడే ఒక విహారమును, మఠమును నిర్మించేడు. అది ప్రపంచంలోని మొదటి విహారములలో నొకటి. దీనికాతడు 'వైవారియమ్' అని పేరు పెట్టేడు. ఈ లాటిన్ శబ్దానికర్థము 'జీవితాశ్రయము' అని. ఔత్తరాహులైన బర్బర మూకల దాడులలో నాశనం కాకుండా మిగిలియున్న సంస్కృతీ అవశేషములను ఇందులో భద్రపరచి రక్షించాలని అతడు సంకల్పించేడు. తనతోటి స్వాములు, బ్రహ్మచారులతో కాసియోడోరస్ అనేవాడు : "సంస్కృతిని, చరిత్రను నిక్షేపించి యుంచుటకన్న, రచించుటకన్న మహోత్కార్యమింకేదీ లేదు." ప్రొద్దుపొడిచింది మొదలు ప్రొద్దుగ్రుంకువరకూ యెందరో సన్యాసులు, స్వాములు కలములుబట్టి గ్రీకు, రోమక నాగరికతా సంస్కృతులనూ, విజ్ఞానాన్నీ పత్రలిఖితం గావిస్తూండేవాళ్ళు. సతాం కేనాపి కార్యేణ లోకస్యా రాధనం వ్రతం అన్నారుగదా.

ఒక్కక్కటే యెన్నో వసంతాలు గడిచిపోతున్నాయి.

క్రీస్తుపూర్వం ఆరవ శతాబ్ద మధ్యభాగం అది. అప్పటికే ఆస్ట్రోగోథుల రాజ్యం అస్తమించి చాలాకాలమైనది ! ప్రస్తుతం ఆస్ట్రియా అని పిలువబడే ప్రదేశాన్నుంచి వచ్చినవారు గనుక ఈ గోథులను ఆస్ట్రో–గోథులని పిలుస్తాము. గోథుల రాజ్యం పోయి, ఇప్పుడు రివెన్నాలో లొంబార్డులు పాలిస్తున్నారు. కాని, దక్షిణ ఇటలీలో 'వైవారియం' విహారంలో మాత్రం జీవితం యథాపూర్వకంగానే నడచిపోతూంది. ప్రశాంతమైన విహారమఠాల్లో గ్రంథరచనా వ్యాసంగం నిరంతరాయంగా ఒక్కదినం కూడా విడువకుండా సాగిపోతూంది. విద్యా మిత్రం ప్రవాసేషు అన్నదినిజం గదా. తేనెపట్టులో తేంట్లకువలె ప్రాచీన విజ్ఞానమనే మధువును భవిష్యత్ తరాల వారికై సేకరించి భద్రపరుస్తూన్నారు. వైవారియంలోని పరివ్రాజక బృందం, ఈ పవిత్ర కార్యక్రమానికి ప్రాణతుల్యుడూ, పితృసముడూ నైన కాసియోడోరస్ అప్పటికే శతవృద్ధుడు. ఆయన తొంభై పైచిలుకు వసంతములను గడపినవాడు. మృత్యుదేవతను పరామర్శించేందుకే సమయం చిక్కలే దింతవరకూ, ఆయనకు ! మృత్యుదేవత కూడా ఈ మఠపు గదుల్లోకి ప్రవేశించడానికి గాని, అచ్చట జరిగే పవిత్ర కార్యానికి విఘ్నం కలిగించడానికిగాని, విజ్ఞానదీక్షితులైన ఆ సన్యాసుల లేఖినుల నాపుటకుగాని సంశయిస్తూందా? అనేటట్లుంది ! అప్పుడప్పుడు కాసియోడోరస్ తన గ్రంథం మీది నుంచి చూడ్కులనెత్తి, సుదూరాన వున్న నీలపు కొండలమీదికి దృష్టి నిలుపువాడు. కాని, ఆ వృద్ధపండితుని నేత్రాలు చూచునవి ఆ పర్వతములు కానే కావు ! ఆయన కండ్ల యెదుట రోమునగర సుందర రాజవీధులు, తన బాల్యదినాలు, బంధుమిత్రాదులు, పూర్వ స్మృతులు,– ఇవే స్వప్నదృశ్యాల వలె గడచిపోయేవి. ఆయనకు బోథియస్ కనబడేవాడు. విద్యానేవ విజానాతి విద్వజ్జన పరిశ్రమం. ఆ మహాపండితుని రచన 'తత్త్వశాస్త్రపు దుఃఖోప శమనశక్తి' తలపుల నిలిచేది.

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Madhyayugala+Mahacharitra

* * *